

набувають особливого значення для оздоровлення людини, швидкої адаптації організму до постійно змінюваних впливів довкілля та розвитку резистентності до патогенних чинників. Крім цього, відновлення багатьох народних методів оздоровлення сприяє вихованню у підростаючого покоління національної самосвідомості, духовності, моралі, збереження національної автентичності, формуванню навичок раціонального способу життя і використання власного здоров'я та вміння посилювати функціональні резерви, використовуючи як народні традиції, так і досягнення сучасної науки і техніки.

1. Бровдій В.М., Гаца О.О. Екологічні проблеми України (проблеми ноогеніки). – К.: НПУ, 2000. – 110 с.
2. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2000 році / Міністерство екології та природних ресурсів України. – К.: Вид-во Раєвського, 2001. – 184 с.
3. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
4. Сухомлинов А.И., Сухомлинова И.А., Микитюк А.Н. и др. Экология и здоровье человека. – Харьков: ХГПУ, 1992. – 128 с.
5. Яцик А.В. Екологічна безпека в Україні. – К.: Генеза, 2001. – 216 с.

УДК 376.35

ББК 74.320.255

Ігор Випасняк

ВПЛИВ АКТИВІЗАЦІЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА СОЦІАЛЬНУ ІНТЕГРАЦІЮ ГЛУХИХ ДІТЕЙ

У статті описані основні форми і моделі, які використовуються для проведення вільного часу у глухих дітей, на основі яких реалізуються інтегративна й освітня функції фізичної культури. Показано, що позитивний ефект експерименту визначається змінами адаптаційної поведінки глухих дітей.

Ключові слова: рухова активність, соціальна інтеграція, глухі діти.

In clause the basic forms and models are covered which are used for realization of free time at deaf children, on the basis of which realization of integration's and educational function of physical culture. It shown, that the positive effect of experiment is defined by changes adaptation of behaviour of deaf children.

Key words: motor performance, social integration, deaf children.

Постановка проблеми. Залучення глухих дітей до регулярних занять фізичними вправами і формування в них достатньо високого рівня фізичної активності має вирішальне значення для підвищення ефективності процесу соціальної інтеграції [1]. У цьому плані проблема використання соціальних факторів у фізичному вихованні неповносправних дітей може характеризуватися як один із основних напрямків активізації їх фізичної активності.

Відомо, що активність людини у суспільстві визначається цілим рядом факторів. Із суб'єктивного боку вона обумовлена свідомим ставленням до своєї діяльності на основі сформованої системи внутрішніх мотивів: потреб, інтересів, ціннісних орієнтирів, мети і переконань, які виконують роль цих мотивів [4]. У свою чергу, усвідомлення зовнішнього світу є не тільки суб'єктивно-психологічним явищем, яке проявляється як єдність суб'єктивного та об'єктивного, де провідна роль належить об'єктивному фактору. З об'єктивного боку на свідомість людини серед численних

чинників особливий вплив має соціальне середовище і в першу чергу навчальний колектив [5; 3].

Таким чином, будь-яка діяльність детермінується внутрішніми об'єктивно-суб'єктивними мотивами, які формуються під дією зовнішніх, в основному соціальних факторів: соціальних потреб, суспільних інтересів, колективних установок та інших чинників соціального середовища.

Мета дослідження. Вивчити вплив занять фізичними вправами на формування мотивацій до суспільної активності глухих дітей.

Організація і методи дослідження. Для визначення особистісних і ситуативних мотивів щодо занять фізичною культурою проводили індивідуальне анкетування. За основу анкетного опитування брали опитувальні тести М. С. Корольчук і А. Анастаси [3; 4].

Всього в дослідженні брали участь 62 дітей з вадами слуху, які навчаються в спеціалізованій школі-інтернаті для глухих дітей м. Калуша (Івано-Франківська обл.).

Результати дослідження. Результати опитування показали, що діти з вадами слуху відрізняються низькою активністю на заняттях з фізичної культури і керуються переважно особистісними та ситуативними мотивами: набути красивої фігури (94%), зміцнити здоров'я (66%), отримати добру оцінку (52%), активно відпочити (36%).

У той же час відомо, що в основі стійкої активності лежить усвідомлення людиною не тільки особистої, але й суспільної необхідності фізично активної діяльності. Тому особливого значення у вихованні глухих дітей набувають питання формування у них соціально значимих мотивів.

Процес соціальної інтеграції відбувається під впливом цілого ряду факторів. Серед них найбільшого значення набувають знання, прагнення, інтереси, стимули, мета і завдання, установка, інформація, пропаганда й агітація, емоції, ритуали і традиції, координація, контроль, матеріальне забезпечення [1; 2; 5; 6].

Перераховані фактори розглядаються нами як компоненти цілої системи соціальної інтеграції і об'єднані за принципом їх направленої дії на 4 групи:

- 1) обґрунтування – фактор, який сприяє створенню соціальної основи мотивацій: знання, прагнення, інтереси;
- 2) організація – фактор, який забезпечує програмно-нормативні і матеріальні умови фізичної активності: мета і завдання, установки, забезпечення;
- 3) предметно-практична діяльність – фактор, спрямований на створення моторної і психологічної бази діяльності: заняття фізичною культурою, почуття й емоції, ритуали і традиції;
- 4) відкритість – фактор, який створює вплив як на матеріальну, так і на психологічну сторони мотивації: стимуляція, інформація, пропаганда і агітація, координація і контроль.

Системно-структурний і функціональний аналіз підкреслює тісний взаємозв'язок факторів. Так, у групі "організація" мету визначає зміст установок, які впливають на постановку задачі, вирішення якої залежить від матеріального і методичного

забезпечення. Ймовірний взаємозв'язок і між групами факторів, оскільки обґрунтування необхідності діяльності, її організація і відкритість – беззаперечні умови будь-якої активності.

При обстеженні глухих дітей було встановлено, що вищезазначеним факторам притаманні окремі риси відмінності і певна ієрархія. Це дозволило представити кожен фактор як підсистему і виділити її елементи. У свою чергу елементи мають загальні особливості, які характерні для певного ступеня розвитку кожного фактора, що визначає багаторівневу структуру факторів, а отже, і системи в цілому.

Найбільш важливими для практики фізичної реабілітації глухих дітей, на нашу думку, є такі рівні організації:

- 1) соціально-державний, який відображає загальнонародну, державну значимість фізичної реабілітації глухих дітей у процесі соціальної інтеграції;
- 2) державно-галузевий, який відображає державні інтереси у фізичній підготовці глухих дітей з метою залучення їх до праці в різних, специфічних для цієї категорії населення, сферах виробництва;
- 3) колективно-відомчий, який орієнтований на колективну, навчальну спрямованість фізичної культури із врахуванням фізичних здібностей, які необхідно розвивати для тих чи інших спеціальностей;
- 4) професійно-груповий – націлює цих дітей на інтереси класу у самоорганізації фізичної активності;
- 5) груповий – на якому вирішуються завдання підвищення рівня фізичної підготовленості безпосередньо, у процесі фізичного виховання в школі;
- 6) особистісний – який розкриває особисті потреби та інтереси до фізичного самовдосконалення.

Багаторівнева структура орієнтації глухих дітей на соціальну інтеграцію засобами фізичної культури дозволяє зрозуміти закономірності послідовного наповнення мотивів соціальним змістом, поетапного формування фізичної активності.

З метою встановлення сфери функціонування факторів соціальної інтеграції за спеціально розробленою програмою, в якій зафіксовані вищезазначені рівні, фактори та їх елементи, була вивчена програма з фізичного виховання для глухих дітей і був проведений педагогічний експеримент у спеціалізованій школі-інтернаті.

Отримані результати показали, що в навчальній програмі відображено 7 рівнів орієнтації, 10 із 12 факторів і майже 25 елементів. На уроках спостерігали 7 рівнів, 9 факторів і 25 елементів.

Таблиця 1. Результати впливу факторів соціальної інтеграції глухих дітей на активізацію занять фізичною культурою

Фактор	Рівень							
	1	2	3	4	5	6	7	Загалом
Знання	7	4	4	4	6	12	9	46
Потреби	4	1	-	-	-	-	-	5
Інтереси	2	0	-	-	-	-	1	3

Мета і завдання	6	3	7	4	1	2	5	28
Установка	4	1	6	1	3	6	5	26
Забезпечення	4	5	20	6	-	2	6	43
Діяльність	9	4	9	10	9	32	12	85
Почуття та емоції	7	4	4	3	3	2	15	38
Традиції	5	-	7	6	-	11	-	29
Стимуляція	-	-	-	2	-	-	3	5
Пропаганда	3	-	2	6	4	-	-	15
Контроль	3	1	3	5	1	21	3	37
Загалом	54	23	62	47	47	88	59	360

У результаті реалізації експериментальної програми в процесі фізичного виховання глухих дітей зареєстровано 360 випадків використання факторів соціальної інтеграції (табл. 1).

Проведені дослідження підтверджують висунуту нами гіпотезу про те, що у суспільстві на основі потреби ефективної соціальної інтеграції глухих дітей, які на достатньо високому рівні фізичної підготовленості, фізичного розвитку і соматичною здоров'я готові до виробничої діяльності, має діяти об'єктивна, багаторівнева система соціальної орієнтації щодо залучення цих дітей до фізичної культури. Пізнання закономірностей функціонування системи соціальної інтеграції у колективі школи-інтернату дозволяє більш обґрунтовано й ефективно формувати соціальнозначимі мотиви, виховувати й активізувати фізичну діяльність глухих дітей та управляти нею.

Висновки

- Для глухих дітей характерні такі статистично значимі зміни в стилі проведення вільного часу, які створюють більш сприятливі умови для їх соціальної адаптації:
 - зменшилась кількість використання пасивних форм проведення вільного часу;
 - моделі, які використовуються для проведення вільного часу, стали більш позитивними у 16 дітей, активність його проведення підвищилася у 17 дітей, тип поведінки змінився з ізоляційного на міжособистісний у 15 дітей;
 - збільшилась кількість форм відпочинку, на основі яких реалізується інтегративна й освітянська функції фізичної культури.
- До експерименту у поведінці дітей з вадами слуху функції вільного часу реалізувалися в такій послідовності: в найбільшому ступені – функція відпочинку і розваг, потім – інтегративна і в найменшій мірі – освітянська і виховна функції. Після експерименту порядок реалізації функцій інакший: на першому місці виступає інтегративна функція, потім функція розваг і відпочинку, далі – освітянська і виховна функції.
- Позитивний ефект експерименту визначається змінами адаптаційної поведінки глухих дітей. Якщо в контрольній групі середній приріст балів, які характери-

зують рівень адаптаційної поведінки, склав тільки 8 у.о., то в експериментальній групі він збільшувався до 34 у.о.

1. Анастази А. Психологическое тестирование. – М.: Педагогика, 1982. – Кн. 1. – 318 с.
2. Жбиковский Я. Физкультура и спорт как средство социальной интеграции и адаптации инвалидов: Дис. ... канд. пед. наук. – М., 1994. – 157 с.
3. Занюк С.С. Особливості та ефективність формування мотивації учіння у студентів // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 74 – 78.
4. Психодіагностика: Навчальний посібник / За заг. ред. М.С. Корольчук. – К.: Ельга, Ніка – Центр, 2004. – 400 с.
5. Мильман В.Э. Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности // Вопросы психологии. – 1987. – № 5. – С.129 – 138.
6. Bolach V., Bolach E. Klasifikacja i definicje uszkodzen nazzadu sluchu oraz klasyfikacja sportowo-medyczna w dyscyplinach sportu osob gluchoniemych // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / За заг. ред. Ю.Бріскіна, М.Линця, Е.Боляха, Р.Мігасевича. – Львів: Видавець Тарас Сорока, 2004. – С. 97–102.

УДК 376.352

ББК 74.33

Андрій Данків

ОЦІНКА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУ ЗА ДАНИМИ ЦЕНТИЛЬНОГО МЕТОДУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті подані результати аналізу фізичного розвитку дітей з порушенням зором. Розроблені стандарти фізичного розвитку центильним методом як критерії фізичного стану дітей з порушенням зором.

Ключові слова: *фізичний розвиток, вади зору, антропометрія, центиль.*

In the articles the results of early analysis of physical progressing of children with the sight disordered are rotined. The designed standards of physical progressing in percentil to the form for preventive measures and diagnostic of failures of a statfs health of children with the sight disordered.

Key words: *physical development, children with the sight disordered, anthropometry, percentil.*

Постановка проблеми. Охорона здоров'я дитячого населення посідає провідне місце серед медико-біологічних проблем сучасності. Саме тому національна програма "Діти України" (2001 р.) вказує на потребу моніторингу сучасного стану здоров'я дітей України [5]. В цій програмі одним із пріоритетних напрямків є вивчення фізичного розвитку дітей з вадами зору (ВЗ). Відомо, що розробка ефективних заходів, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я дітей з вадами зору, повинна базуватися на знаннях особливостей розвитку і диференціації функцій організму у таких дітей на різних етапах постнатального онтогенезу. Оцінка морфофункціонального стану дітей проводиться на підставі вивчення клініко-функціональних і лабораторних досліджень: антропометричних, біохімічних, генетичних та імунологічних [1; 4].

На сучасному етапі дослідження фізичний розвиток є одним із ефективних та інформативних критеріїв ранньої діагностики і прогнозування можливих порушень формофункціонального стану. Такий підхід щодо його діагностики сприяє оптимізації виявлення донозологічних станів (передпатології) у дітей з вадами зору та удосконаленню системи превентивних заходів щодо можливих ускладнень.